

BİR ADLANDIRMA ÖĞESİ OLARAK ORGAN ADLARI

*Asiye Mevhibe ÇOŞAR***

ÖZET

Bu çalışmada belirtisiz isim tamlaması kalıbında kullanılan organ adları, ürettikleri ada bağlı olarak değerlendirilmektedir. Organ adları, yan anlamlardan yararlanma, somutlaştırma, türü ifade etme yolu ile söz varlığına katkıda bulunur. Buna göre organ adları, bitki, organ/organda bölüm, eşya, yiyecek, renk, yer, giysi, meslek adları yapmakta kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler:organ adları, belirtisiz isim tamlaması, adlandırma

THE ORG

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

kavramı etrafında hatıra gelen sözcüklere bakıldığında bunların “bedeni oluşturan parçalar” sayıldığı görülür³.

Organ adları⁴, diller arası akrabalığın belirlenmesinde zamirler, sayı ve akrabalık adlarıyla birlikte ele alınan öğeler olarak ölçüt değeri taşır⁵. Bunun yanında insanların kendini tanıma ve ifade etme ihtiyacı ile ortaya çıktığı düşünülen organ adları temel söz varlığı⁶ içinde de önemli bir yer tutar. Türkçe söz varlığı bakımından, oldukça eski olan bu kelimeler, Eski Türkçe metinlerden günümüze çok değişmeden gelmiştir. Türkçenin farklı dil ve kültürlerle etkileşimde bulunduğu ve yabancı kelime etkisini yaşadığı uzun süreçlerde de tamamına yakını Türkçe olan organ adlarının bu özelliği koruduğu görülmektedir⁷.

Toplum yaşamında yeni ortaya çıkan varlık, kavram, iş ya da oluşları ifade etmek üzere, bir dilin kendi sistemi içinde iki yola

³ Biyolojide organ, belirli bir görevi veya görevler bütünü yapan doku grubu kabul edilir. Latince organum, "alet, araç" sözcüğünden türeyen kelime (<http://medikalsozluk.com/organlar>) tıbbi literatürde “değişik dokulardan oluşan birim” olarak tanımlanmakta ve bu tanım, dokuların bir araya gelmesiyle oluşan daha geniş fonksiyonlu birim olarak da genişletilebilmektedir. Şermin Kalaycı, *Histoloji*, Uludağ Üniversitesi Yay., 1986, s. 4. Burada “foksiyonel olmak” fikri dikkat çekicidir. Bu anlamda bir dil ögesi olarak organ adları içinde sayılan saç, sakal, yüz gibi kelimeler doğrudan işlevleri olmaması bakımından ayrılmaktadır. Belki bir dil çalışması içinde bu tür kelimelerin organ adı sayılması bedeni oluşturan parçalar olarak görülmeleri ile açıklanabilir.

⁴ Levent Doğan, organ adlarını “Ana ve Ara Temel Kelimeler” olarak ayırmıştır. Bu bağlamda ağız, ayak, baş/kafa/kelle, burun, dil, diş, el, göz, kulak, saç, kalp/yürek, yüz/çehre/beniz temel organ adları; boyun, diz, dudak, parmak, sakal ara temel organ adları olarak incelenmiştir. bk., “Türk Dilinde Organ Adları Üzerine Bir İnceleme -Ana ve Ara Temel Kelimeler” *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.6, S.1, Haziran 2005, s.142-163.

⁵ Dillerin akrabalığı için sayı sisteminde birden beşe veya birden ona kadar sayılar, şahıs zamirleri, akraba adları ve vücut adları benzer olmalıdır. Fuat Bozkurt, *Türklerin Dili*, İst., s.39’dan Fuzuli Bayat, *Türk Dili Tarihi*, Ankara 2003, s. 28. Ayrıca http://www.1001kitap.com/Turkce/Feyza_Hepçilingirler/turkce_dilbilgisi/turkce1103.html, 30.10.2007.

⁶ “temel kelimeler” kavramının tanımları için bk.:Levent Doğan, *agm.*, s.141.

⁵ Cahit Başdaş, “Türkçe Organ Adlarında kelime Sonu -k Ünsüzü ve Çokluk”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, S. 5, Mart 2004, s. 53.

⁶Levent Doğan, *agm.*, s.153.

⁷ Doğan Aksan, *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yay., Ankara 1990, s. 30.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

anlamı ile de kullanılabilir *-başına gelmeyen hoşuna gelir-*. Öte yandan söz konusu atasözlerinde insanlara özgü organ adları yanında hayvanlara has organ adları da kullanılabilir: *Kedinin kanadı olsaydı serçenin adı olmazdı.*

Görüldüğü gibi zengin kullanım alanıyla organ adları çok yönlü anlatım imkanı sunar. Bu çalışmada Türkiye Türkçesinde kullanılan organ adları işlev bakımından ele alınarak bir adlandırma ögesi olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Türkçe Sözlükten¹⁴ tespit edilen belirtisiz isim tamlaması kalıbında 4332 kelimedeki organ adlarının kullanılışı incelenmiştir. Burada belirtisiz isim tamlaması kalıbı, kelime üretme işlevi ile dikkat çeken bir yapı olması sebebiyle seçilmiştir¹⁵. Organ adları ile kurulmuş 407 adet belirtisiz isim tamlaması olduğu görülmüş; organ adları tamlayan ve tamlanan olmalarına göre ayrılmış, ürettikleri kavram veya nesne adına göre ayrıca değerlendirilmiştir.

Türkçe Sözlükte, belirtisiz isim tamlamasında tamlayan ve tamlanan olmasına göre farklı anlamlarıyla baş (98), göz (54), el(43), ayak(39), ağız(38), kulak(28), diş(40), dil(59), burun(13), parmak(13), dudak(11) kez kullanılmıştır.

Bu çalışmada başta göz, el, ayak, kulak, diş ve dille kurulan belirtisiz isim tamlamaları ürettikleri ada bağlı olarak değerlendirilecektir. Örneklerin seçiminde insan ve hayvan organlarına ilişkin bir ayrıma gidilmemiştir. Burada temel anlamları yanı sıra zaman zaman kimi yan anlamları ile de kullanılan kelimelerin doğrudan organ adı işlevi ile yer aldıkları tamlamalar tasnife tabi tutulmuştur. Tasnife giren örnekler yanında başlık altlarında yer almayan örneklerden oluşan bir sözlük çalışmanın sonunda yer almaktadır.

Organ adlarının belirtisiz isim tamlaması kalıbında yeni kavram karşılama üretkenliği şu başlıklar altında toplanmıştır.

1. Bitki Adları

1.1. Organ adları, belirtisiz isim tamlaması kalıbında en çok hayvan adları ile birlikte kullanılır. Organ adının tamlanan görevinde

¹⁴ Türkçe Sözlük(TS) I-II, TDK Yay., Ankara 1990. *Ayrıca tamlamaların kontrolü için Temel Türkçe Sözlük* (1-2-3-4, Tercüman Gazetesi Yay., İstanbul 1991) ve *genel ağdaki Güncel Türkçe Sözlük*(GTS)(<http://www.tdk.gov.tr>) kullanılmıştır.

¹⁵ Burada değerlendirilecek malzemenin bir kısmı, A. Mevhibe Coşar, Türkçe İsim Tamlamalarının Tasnifi, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul 1993'ten alınmıştır.

kullanıldığı, tamlayıcısının hayvan adı olduğu tamlamalar bitki adı üretebilir:

tamlayan + tamlanan ----- kavram adı¹⁶

hayvan adı + organ adı ----- bitki adı

aslan *kuyruğu*, domuz *kuyruğu*, sığır *kuyruğu*, katır *kuyruğu*, buzağı *burnu*, it *burnu*, kuş *burnu* dana *ayağı*, keçi *ayağı*, kedi *ayağı*, kurt *ayağı*, kuzgun *ayağı*, turna *ayağı*, deve *tırnağı*, domuz *tırnağı*, kurt *tırnağı*, katır *tırnağı*, tilki *tırnağı*, domuz *kulağı*, eşek *kulağı*, fil *kulağı*, fare *kulağı*, ayı *kulağı*, keçi *kulağı*, kuzu *kulağı*, tavşan *kulağı*, kurt *kulağı*, öküz *kulağı*, sığır *kulağı*; geyik *dih*, köpek *dih*, kuş *dih*, öküz *dih*, sığır *dih*; kartal *pençesi*, aslan *pençesi*, kurt *pençesi*; kartal *tüyü*, tavşan *memesi*; kedi *ayası*, köpek *ayası*, kurt *bağrı*, koç *boynu*; koç *boynuzu*; tavşan *bıyığı*, deve *dişi*; tavuk *gözü*, koyun *gözü*, horoz *gözü*, öküz *gözü*, sığır *gözü*; turna *gagası*; kuzu *göbeği*, koyun *göbeği*

1.2.Bitki adı üretiminde diğer bir yapı, tamlananı bitki adı olan bir kelimedede tamlayanın organ adı olduğu yapılardır

organ adı + bitki adı ----- bitki adı

baş lahanası; *beşparmak* otu; *bingöz* otu; *burun* otu; *ciğer* otu; *dalak* otu; *diş* otu, *göz* otu, *kasık* otu

1.3. Unvan adları gibi kimi varlık veya cins adı bildiren kelimelerin organ adları ile birleşmesi ile bitki adları üretilir.

unvan adı + organ adı ----- bitki adı

cin *saçı*, *gelin saçı*, şeytan *saçı*; er *dişi*; hanım *eh*; kaynana *dih*; kız *kalbi*,

2. Organın veya Bir Parçasının/Bölümünün Adı

2.1. Tamlayanı veya tamlananı organ veya vücutta bulunan elemanlardan birinin adı olan tamlamalar organın bir bölümü veya parçasını karşılayan adlar üretebilir.

organ adı + organ adı ----- organın bir parçası

ayak bileği, *ayak tabanı*, *diş eti*; *burun kanadı*; *baldır kemiği*, *beyin karıncaları*, *bilek damarı*; *el ayası*; *göz dişi*, *göz kuyruğu*, *göz benleri*; *kulak memesi*; *meme başı*, *meme bezi*; *mide ağzı*; *tırnak kemiği*

¹⁶ Bu kalıp, sadece bir kez burada kullanılacak, bundan sonra tamlama kurucuları, temsil eden öğelerle gösterilecektir. Ayrıca tamlamaların yazılışında unsurların belirtilmesi için ayrı yazım tercih edilmiştir.

Bir Adlandırma Ö esi Olarak Organ Adları

hayvan /meslek/eşya/nesne adı+organ adı ----- eşya, araç-gereç adı

balık *gözü*, kedi *gözü*, palamar *gözü*, terazi *gözü* ; çıkırıkçı *kulağı*; deve boynu; düven *dişi*, duvar *dişi*, eşek *sırtı*; havan *eşi*; horoz *ayağı*, duvar *ayağı*, sac *ayağı*, domuz *ayağı*; kaltak *kaşı*; karga *burnu*, koç *başı*, koç boynuzu; kuş *kanadı*; kuzu *derisi*; keçi *tırnağı*, domuz *tırnağı*, ayna *tırnağı*, domuz *tırnağı*, leylek *gagası*, sıçan *kuyruğu*, tavuk *kanadı*, kuş *kanadı*; terazi *dih*, kilit *dih*; yılan *başı*

4. Yiyecek-yemek Adları

4.1. Tamlananın organ adı olduğu bazı durumlarda tamlayan hayvan adı olabilir. Bu durumda bazen benzetme ilgisi kurulur bazen de doğrudan bir hayvanın yenilebilir bir bölümü adlandırılır.

hayvan adı + organ adı ----- yemek-yiyecek adı

koyun *göbeği*, kuzu *göbeği*, karga *beyni*, keçi *boynuzu*; güvercin *budu*; kuzu *başı*, kuş *başı*; kuzu *ciğeni*; kedi *dih*; keçi *memesi*; ,tavuk *göğsü*; tilki *tırnağı*; tilki *kuyruğu*

4.2. Tamlananın organ adı olma durumunda tamlayan yer veya unvan adı olabilmekte, böylece yemek- yiyecek adı üretilebilmektedir.

yer-unvan adı + organ adı ----- yemek-yiyecek adı

hanım *parmağı*, vezir *parmağı*, gelin *parmağı*; hanım *göbeği*, kadın *göbeği*; edirne *dih*; dilber *dudağı*, kadın *budu*

4.2. Tamlayan ve tamlananın yemek-yiyecek adı olduğu durumda ağırlıklı olarak organa dayalı benzetme ilgisi söz konusudur. Bu durumda tamlayan yiyecek veya tat adı olabilmektedir.

organ adı + yiyecek –tat adı ----- yemek-yiyecek adı

dil peyniri; *parmak* tatlısı, *parmak* üzümü; *diş* bademi, *diş* buğdayı; *döş* gömü

yiyecek + organ adı ----- yemek-yiyecek adı

süt *başı*

5. Renk Adları

5.1. Organ adlarının hayvan adları ile kullanılması sonucu hayvan organının rengine atıf yapılarak ara renklere ilişkin benzetmeye dayalı adlar üretilir. Burada *yavru ağzı* örneği için yavru kelimesi canlı varlık anlamı ile düşünülebilir²⁰

²⁰ Yavru: Yeni doğmuş insan veya hayvan; çocuk, evlat; bir şeyin küçüğü anlamlarında kullanılmaktadır. Türkçe Sözlük, 2.C, s.1608.

hayvan adı + organ adı ----- renk adı

deve *tüyü*; fil *dişi*, güvercin *gerdam*; güvercin *boynu*; güvercin *göğsü*, kumru *göğsü*; ördek *başı*; ördek *gagası*, turna *gözü*; *yavru ağız*

6. Hayvan Adı

6.1. Belirtisiz isim tamlaması kalıbındaki hayvan adlarını az sayıda olsa da organ adları ile kurulduğu görülür.

organ adı + hayvan adı ----- hayvan adı

dil balığı, *baş* biti, *bağırsak* solucanı

hayvan adı + organ adı ----- hayvan adı

dana *burnu*

yer adı + organ adı ----- hayvan adı

deniz *kulağı*, deniz *perçemi*

7. Mekan Adları

7.1. Organ adları isim tamlaması kalıbında özel isim olarak da kullanılabilen yer adları, mekan bildiren adlar üretebilmektedir. Bu durumda çoğu zaman organa adına tamlayan veya tamlanan durumunda bir coğrafi ad eşlik eder.

Dil ovası, *Göl* başı; *baş* noktası, *baş* ucu

Bütün bu örnekler, adlandırmaya katkıları yanında dilin konuşucularının tabiata, hayata bakışına, kendini ifade ediş biçimine ilişkin ipuçlarını barındırmasıyla da kayda değerdir. Yukarıda ele alınan sınırlı veri de gerek bitki, yiyecek ve gerekse eşya adlarında organ adlarının çoğunlukla hayvan adlarıyla birleştirildiğini, hayvanlara ait organ adlarının özellikle bitki adlandırılmasında tercih edildiğini göstermektedir. Bu değerlendirmeler, tabiatla iç içe bir yaşamın ve yoğun gözlem gücünün göstergeleri olarak karşımızda durmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yay., Ankara 1990 .
- AKSAN, Doğan, *Türkçenin Gücü* , Bilgi yay., Ankara 1990.
- AYDIN, Mehmet, *Dilbilim El Kitabı*, 3F Yay., İstanbul 2007.
- BAŞDAŞ, Cahit, “Türkçe Organ Adlarında kelime Sonu -k Ünsüzü ve Çokluk”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, S. 5, Mart 2004, s. 53-64.
- BAYAT, Fuzuli, *Türk Dili Tarihi*, Ankara 2003.
- COŞAR, A. Mevhibe, *Türkçe İsim Tamlamalarının Tasnifi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi , İstanbul 1993.
- DOĞAN, Levent, “Türk Dilinde Organ Adları Üzerine Bir İnceleme Ana ve Ara Temel Kelimeler”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.:6, S.:1 Haziran 2005, s.142-163.

<http://medikalsozluk.com/organlar>)

- KALAYCI, Şermin, *Histoloji*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa1986.
- ÖZKAN F. - ŞADİYEVA G., “Somatik Deyimler”, *Bilig*, Kış 2003, S. 24, s.135-137.
- Temel Türkçe Sözlük I-II-III-IV*, Tercüman gazetesi Yay., İstanbul 1991.
- Türkçe Sözlük I-II*, TDK Yay., Ankara 1990.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

SÖZLÜK

- ağız alışkanlığı:** Çok söylendiği için bir sözü çok kullanma durumu (TS, s.37).
- ağız birliğı:** Bir konuda anlaşarak aynı biçimde konuşma, söz birliğı (TS, s.27).
- ağız dalaşı :** Ağız kavgası, karşılıklı atışma, bağrışma, dil dalaşı (TS, s.24) .
- ağız dolusu :** Ağzın alabileceğı kadar; (küfür için) birbiri ardınca, bir çok; ehemmiyetsiz, hükümsüz bir çok söz (TS, s.24; TTS, s.284) .
- ağız gevişi:** Dile dolama (TTS, s. 418) .
- ağız gevşekliğı :**Boşboğazlık (TTS, s. 419) .
- ağız kahyası :**Birinin söyleyeceğı sözlere karşın kimse (TS, s.24) .
- ağız kalabalığı :** Birbirini tutmayan gereksiz sözler (TS, s. 25) .
- ağız kavafi :**Karşısındakini kandırmak için gerekli gereksiz çok söz söyleyen (TS, s.24).
- ağız kavgası :**Karşılıklı ağır sözler söyleyerek yapılan çekişme,atışma, dil kavgası (TS, s.24) .
- ağız kokusu :**Bir kimsenin çekilmez davranışları, istekleri, sözleri (TS, s. 25) .
- ağız nişanı :** Yalnız sözle yapılan nişanlanma (TS, s. 24) .
- ağız otu :**Topları ateşlemeye yarayan madde. Topları ateşlemek için falyaya konulan ve barutun patlamasına sebep olan madde (TTS, s.15-1018; TS, s.25-27) .
- ağız ölçüsü :**Herkesin hal ve durumuna göre söylenmesi lazım gelen söz (TTS, s.1029).
- ağız patlangıcı :** Gıcırılı sakız (TTS, s.1056) .
- ağız şakası :** Sözle yapılan şaka (TS, s. 4) .
- ağız tadı :** Dirlik düzenlik, iyi geçinme veya rahatlık (TS, s.24) .
- ağız tatsızlığı :** Bir topluluk içinde geçimsizlik (TS, s.24).
- ağız tavanı :** Damak (TTS, s.1316) .
- ağız törpüsü :** (törpünün)Kaba cilaya yarayan çeşidi (TTS, s.1383) .
- ağız tüfeğı:**Mermileri şiddetle üflenerek fırlatılan bir çeşit tüfek taslağı (TS, s.24) .

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

Bir Adlandırma Ö esi Olarak Organ Adları

- oluşan ayağın arka bölümü (TS, s.108) .
- ayak divanı** : Olağanüstü hallerde acele olarak kurulan meclis (TTS, s.275; TS, s 109).
- ayak havlusu** : Ayağı yıkadıktan sonra kurulamak için kullanılan havlu (TS, s.154) .
- ayak işi** : Birtakım getir götür işleri (TS, s. 109) .
- ayak izi** : Herhangi bir zemin üzerinde ayağın bıraktığı iz (TS, s. 109).
- ayak kabı** : Ayağa giyilen pabuç, çizme, potin (TTS, s. 639) .
- ayak keseri**: Ayakta durarak ağaç yontmaya elverişli uzun saplı keser (TS, s.154).
- ayak kirası** : Bir haber veya eşya getirene emeğine karşılık verilen para, ayak teri (TS, s. 109).
- ayrı kulağı** : Yer şakayıkı, çuha çiçeği (TTS, s. 762; TS, s.113) .
- ayak makinesi** : Ayak yardımı ile işletilen makine (TS, s.155).
- ayak oyunu** : Hile (TS, s.155).
- ayak patirtisi** : Rakibi korkutmak için yalandan yapılan hücum (TTS, s.1055).
- ayak satıcısı**: Gezgin satıcı (TS, s.109).
- ayak tabanı** : Aya (TS, s.155).
- ayak takımı** : Görgüsüzlükleri veya bilgisizlikleri dolayısıyla toplum içinde aşağı durumda olan kimseler (TS, s.110).
- ayak tarağı** : İnsanda ayağın yüksek olan üst bölümü (TS, s.1905).
- ayak teri** : Ayak parmakları arasından çıkan pis kokulu salgı; hizmet için bir yere gönderilen kimseye verilen ücret, ayak kirası (TS, s.109).
- ayak topu** : Futbol (TS, s.110).
- ayak ucu** : Yatanın veya yatılan bir yerin ayak uzatılan yönü, yeri; düşey doğrultunun gök küresini deldiği noktalardan ufkun altında olanı; ayak parmak uçlarının oluşturduğu dar dayanak yüzeyi (TS, s.110).
- ayak üstü**: Ayakta durarak, ayakta olarak; acele olarak; kısa sürede (TS, s.109).
- ayak yolu** : İnsanın besin artıkları ile idrarını boşalttığı yer, apteshane, kademhane, hela, memişhane, kenef, tuvalet (TS, s.110).
- ayrı bacağı** : Çift yan yelkenlerden birini sağdan birini soldan kullanma biçimi (TS, s.113).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

ayı kulağı : Çuha çiçeğinin bir türü (TS, s.113).

ayna tırnağı :Aynayı duvara tutturmak için kullanılan nikel veya kromla kaplanmış metal parçası (TS, s.161).

azı dişi : Köpek dişlerinden sonra içeriye doğru, alt ve üst çenenin iki yanında beşer tane bulunan ve yiyecekleri öğütmeye yarayan dişlerin ortak adı, azı dişi, öğütücü diş (TS, s. 120)

baca başı : Ocağın üstündeki taş raf (TS, s.124).

baca kulağı : Ocağın iki yanında taştan yapılmış ufak raf (TS, s.124).

bacak kalemi : Kaval kemiği (TS, s.125).

bağır yeleği :Eskiden zırh altına giyilen, köseleden yapılmış yelek (TS, s.127).

bağırsak askısı :İnce bağırsağı kanın arka bölümüne bağlayan ve karın zarının bir bölümünden oluşan askı (TS, s.127).

bağırsak ingini :Çoğunlukla sürgün ve karın ağrısı ile beliren bağırsak iltihabı(TS, s.128).

bağırsak kazıntısı:Kalın bağırsak hastalıklarında çıkarılan sümüksü madde (TS, s.128) .

bağırsak solucanı : Ortalama 25 cm boyunda, insanların özellikle çocukların

bağırsaklarında asalak olarak yaşayan yuvarlak solucan, askarit (TS, s.128).

balık gözü :Kemer deliklerine veya ayakkabılarda bağ geçirmek için açılmış deliklere takılan maden. Kemik ve benzerinden yapılmış halka (TS, s.137).

balık kulağı :Balığın kulağa benzeyen ve nefes yerine su almasına yarayan organı (TTS, s. 762).

balık sırtı :Balık kılıcı biçiminde birbirine paralel ve çapraz çizgili kumaş deseni; Morina balığının kara ciğerinden çıkarılan ve hekimlikte zayıflığa karşı kullanılan iyotlu, vitaminli yağ (TS, s.137).

baldır kemiği :Baldırda bulunan iki kemikten ince olanı (TS, s.136).

baş altı:Yağlı güreşte pehlivanların ayrıldığı beş derecenin ikincisi; gemilerde tayfa ve erlerin baş taraftaki koğuşları (TS, s.152)

baş ağrısı : Sürekli sıkıntı yaratan durum veya kimse; başın ağrması, başta oluşan rahatsızlık (TS, s.213).

baş belası : Sıkıntı, üzüntü veren (TS, s.148).

baş bezi : Mendil (TS, s.215).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- bin göz otu** : Mahmû da denilen bir çeşit bitki (TTS, s. 438).
- boğaz derdi** :Geçim için uğraşma; yemek pişirme, hazırlama sıkıntıları (TS, s. 205).
- böcek başı** :Eskiden özellikle hırsızları yakalamakla görevli memur (TS, s.219;TTS, s.140).
- buğday başı** : Başak (TTS, s. 144).
- burun boşlukları** : Burun deliklerinden yukarı doğru açılan, mukozayla kaplı boşluklar (TS, s. 232).
- burun deliği** :Burnun iki boşluğundan her biri (TS, s.232) .
- burun kamışı**: Burun kıkırdağı (TTS, s. 632).
- burun kanadı**: Burun deliklerinin kapakları (TS, s. 232; TTS, s.150).
- burun otu**:Buruna çekmek ve hapşırmaq için kullanılan türün tozu, enfiye (TS, s.233; TTS, s.150)
- burun perdesi** : Burun boşluğunu ikiye ayıran perde (TS, s. 232).
- buzacı burnu**: Aslanağzı denilen çiçeğin yabancı (TTS, s. 151).
- cam göbeği**: Yeşile çalar mavi renk; bu renkte olan (TS, s. 243).
- ciğer acısı** :Evlat acısı (TS, s.259).
- ciğer otu** : Dügün çiçeğigillerden çok yıllık otsu bir bitki (TS, s. 259) .
- cin saçı**:Küsküt (TS, s.261).
- civan kaşı**: Bir tür el işi nakış, işleme (TS, s.179; TS, s.262).
- civan perçemi**: Birleşikgillerden, bir çok türleri olan bir kır bitkisi, kandil çiçeği (TS, s.262).
- çene çukuru**: Çenede bulunan çukur (TTS, s.226;TS, s.293).
- çene kavafı** : Geveze (TTS, s.1468; TS, s.293).
- çene yarışı** :Durmadan karşılıklı konuşmak (TS; s.293).
- çıban başı** : Çıbanın patlamak üzere olan noktası; ağır sonuçlar doğurabilecek durum veya sorun (TS, s. 298).
- çıkırıkçı kulağı**:Bir çeşit demir kalem (TTS, s. 762).
- dağın kaşı** : Yöre, belen (TTS, s. 662).
- dalak otu**:Ballıbabagillerden, Akdeniz çevresinde kuru yerlerde yetiştirilen, yüz kadar türü bulunan, güçlendirici, uyarıcı ve yara sağaltıcı olarak kullanılan otsu veya odunsu bitki, duvar sedefi

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

(TS, s. 332).

damak eteği: Damağın kemiksiz ve yumuşak olan arka bölümü

(TS, s.335) .

dana ayağı: Yaprakları lekeli bir bitki (TTS, s.236; TS, s.337) .

dana burnu: Toprağın altında sebze vb. bitkilerin köklerini kesen, iri başlı bir böcek (TTS, s.236;TS, s.337) .

deniz kulağı : Yassı kabuklu, ii sedefli bir deniz hayvanı; (coğ.) bir kum setiyle ayrılmış veya bir birikintinin zamanla büyümesi ile denizden ayrılıp gölcük halini almış koy veya körfez. Bir cins bitki (TS. 252-762; TS. 357).

deniz perçemi: Tek kabuklu bir cins deniz böceği (TTS, s.1063).

deve boynu :S ve U şeklinde boru. (den)Tulumbaların iki tarafa uskurlu kavis şeklindeki bakır boruları ve buna benzer borular (TS, s.356;TTS, s.260) .

deve dişi: Bir çeşit nar (TS, s.260;TS, s. 365).

deve tırnağı :Bir cins bitki (TTS, s.326).

deve tüyü : Devenin kılından yapılmış şey; açık kahverengi

(TTS, s.1399; TS, s.366) .

dil altı: Dilin altında olan; Tavuklarda görülen bir hastalık (TS, s.376).

dil balığı :Yassı bir cins balık (TTS, s. 267; TS, s.376).

dil dalaşı/kavgası: Ağız dalaşı (TS, s.374).

dil(in) pelesengi : Dile dolanan, sık sık tekrarlanan söz; “efendim, efendime söyleyeyim” gibi sözler (TTS, s.1065; TS, s.374).

dil peyniri : Koyun sütünden yapılan, yağlı, lezzetli, tuzlu peynir

(TS, s.377).

dil sürçmesi : Sözleri yerinde ve doğru olarak söyleyememe

(TS, s.374).

dil şakası : Ağız şakası (TS, s.374).

dil tutukluğu :Dilin iyi çalışmamasından ileri gelen söyleme güçlüğü; herhangi bir sebeple konuşamama (TS, s.374) .

dil yarası:Koyun sütünden yapılan, yağlı lezzetli, tuzsuz peynir

(TS, s. 377).

dilber dudağı : şekil olarak dudağı andıran bir çeşit hamur tatlısı

(TS, s.376; TTS, s.267-294).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- diş ağrısı:**Diş bölgesinde oluşan hastalıktan meydana gelen ağrı.(GTS)
- diş bademi :** Dişle kırılabilen, ince kabuklu sakız bademi (TTS, s.274;TS, s.384).
- diş buğdayı:** Çocuk ilk diş çıkardığında, kaynatılıp üzerine toz şeker ve dövülmüş ceviz gibi şeyler ekilerek yakınlarla dağıtılan buğday; bu sebeple yapılan tören (TS, s.384).
- diş fırçası :** Dişleri temizlemede kullanılan bir fırça türü .(GTS)
- diş doktoru :** Diş hekimi. .(GTS)
- diş eti:**Dişlerin diplerinde bulunan ve dişler döküldükten sonra bir set teşkil eden etler (TTS, s. 348;TS, s.384).
- dişeti dudak ünsüzü :** f,v ünsüzleri (TS, s.384).
- diş kirası :** Sarayda veya zengin konaklarında iftardan sonra konuklara verilen armağan veya para; bir kimseye fazladan verilen para, armağan vb. (TS, s.384).
- diş macunu :** Dişleri temizlemede kullanılan macun (TS, s.384)
- diş otu:** Ada çayı. Tarlalarda, boş arazilerde yetişir. Angina pectorise karşı kullanılır. Meyvası 2 mm boyunda, oval şekilli ve kalın posalıdır (TTS, s.274; TS, s. 385).
- diş özü:** Dişlerin katılğan doku, damar ve sinirlerden oluşmuş iç bölümü (TS,s. 385).
- diş plağı :** Diş taşının oluşumuna sebep olan tabaka (GTS)
- diş tacı :** Dişlerin diş etlerinin dışında kalan bölümü (TS, s. 385).
- diştaşı :** Diş köklerinde oluşan kireçsi taş tabaka, kefeki, tartar .(GTS).
- diz bağı :** Dizde çorabın tutturulduğu bağ (TS, s. 387).
- diz kapağı :**Dizin ön tarafındaki bölüm (TS, s.388; TTS, s. 276).
- diz üstü :**Dizleri yere gelecek biçimde (TS, s.387).
- domuz ayağı :**Tüfek sıkısını veya şişe tıpasını çıkarmaya yarayan burgu; eskiden düşmanın ayağına batsın diye yola atılan demirden sivri uçlu, üçlü ayak oltası (TTS, s. 285; TS, s. 397).
- domuz burnu :**Kıllı dolama çıbanı (TTS, s. 285).
- domuz kuyruğu:** Bitki çeşitleri (TS, s. 777).
- domuz tırnağı:**Palanganın takılması için kullanılan, bir yanı çatal biçiminde çift tırnaklı, öbür yanı halkalı

- demir kanca(TS.397;TS.1370).
- dört yol ağızı** : Dört yolun birleştiğı kavşak (TS, s.406).
- döş gömü** :Hayvanın ön iki bacağı ile göbek arasındaki etten yapılan pastırma(TS, s.406).
- dudak boyası** :Dudakları boyamak için kullanılan kokulu, renkli madde (TS, s.409).
- dudak çukuru** :Üst dudağın ortasındaki oluk (TS, s.409).
- dudak eşlemesi** : Sözlendirmede, perdedeki görüntüde yer alan dudak hareketlerine uygun ses çıkarmak (TS, s.409).
- duvar ayağı** :Yapılarda süs ögesinin dışında görevi olmayan, duvara yapışık, üzerinde yukarıdan aşağıya yivler bulunan yarım ayak (TS, s. 414) .
- duvar dişi** : İleride eklenecek duvarın iyice tutunması için duvarın bir yerinde bırakılan tuğla çıkıntıları, ekleme dişi (TS, s.414).
- düğüncü başı** : Düğünü yöneten kimse (GTS)..
- düven dişi** :Düvenin altına çakılan keskin taş (TS, s.424).
- edime dili** : Sadece bu şehirde yapılan sığır dili pastırması (TTS, s.266).
- eklenme dişi** : Duvar dişi (GTS).
- el arabası** : Elle sürülen, taş, toprak gibi şeyleri taşımaya yarayan, tek tekerlekli ve iki kollu küçük araba (TS, s.442).
- el ayası** :Elin bilekle parmaklar arasındaki bölümü (TS, s. 442).
- el bezi** :Kurulama ve temizleme işlerinde kullanılan bez (TS, s.448).
- el birliğı** : Bir iş yapmak için birleşme, beraberlik, dayanışma (TS, s.448).
- el değirmeni** :El gücüyle çalıştırılan ve kahve, baharat gibi şeyleri öğütmeye yarayan bir tür küçük değirmen (TS, s. 443).
- el duşu**:Yıkılırken elde tutup püskürtmeye yarayan araç (TS, s.443).
- el emeğı** :Elde yapılan iş; bu çalışmanın karşılığı (TS, s. 443).
- el erimi**:Çok uzakta olmayan , elin ulaşabileceğı uzaklık (TS, s. 443).
- el falı** : Avuç içindeki çizgilere göre bakılan fal (TS, s. 443).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- el feneri** : Elektrik feneri (TS, s.443).
- el freni** : Duran bir taşıtı, bulunduğu yerde sabitleştirmek için kullanılan, elle yönetilen fren (TS, s. 443)
- el işi** :Nakış gibi kadınlara mahsus bazı sanatlar (TS, s. 443;TTS, s.592); Okullarda kağıt, mukavva, tahta gibi şeylerle yaptırılan çalışmalar (TS, s.451).
- el kantarı**:Bir tür tartı aleti (TS, s. 443).
- el kiri** :Kolayca vaz geçilir, atılır (TS, s. 443).
- el kitabı** : Herkesin kolaylıkla yararlanması için pratik amaçlarla hazırlanan kitap (TS, s.443).
- el oltası** : İzmarit oltası (TS, s.443).
- el sanatları** :El tezgahlarında bir yardımcı araç kullanarak elde yapılan işlerin hepsi (TS, s.443).
- el siperi** :Hattat altlığı (TTS, s. 1206).
- el şakası** :Elle yapılan şaka (TS, s.443) .
- el tası** :El, yüz yıkılırken su dökünmek veya içinde sabunlu su hazırlanıp el temizlemekte kullanılan tas (TS, s. 452).
- el topu**: Yedi veya on birer kişilik iki takım arasında yalnızca elle oynanan, topu karşı takımın kalesine atmaya dayanan oyun, hentbol (TS, s.452).
- el ulağı** :Yardımcı, yamak (TS, s.452).
- el uzluğu** :Ustalık, el alışkanlığı, maharet (TS, s.443).
- el yazısı** :El ile yazılan yazı (TS, s.443).
- el yazması** :Yazma kitap; şey (TS, s.443).
- ense kökü** :Ensenin gövde ile birleştiği yer (TS, s.459).
- er dişi** :Hem erkek hem dişi gametleri bulunan birey,erselik, hüsna; çiçekliğinde hem erkek hem dişi çiçeği bulunan (bitki) (TS, s.461).
- eşek başı** :Yetkisi önemszenmeyen, gücünü gerektiği gibi göstermeyen kimse (TS, s.470).
- eşek kulağı** :Kara kafes de denilen bir cins bitki (TTS, s.346-762).
- eşek sırtı** : Dışarıya doğru ve birbirine ters yönde, iki tarafa da akıntı verecek şekilde yapılan örtü, beşik örtüsü (TS, s.346; TS, s. 471).
- fare dişi** : Bir iğne veya boncuk oyası türü .(GTS).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- fare kulağı** : uha ieği cinsinden olup tohumu kuş yemi olarak kullanılan bitkilerin ortak adı (TS, s. 361; TTS, s. 488).
- fil dişi** : Hayvanın silahı yerinde olan büyük dişleri; sert ve parlak, çok değerli bir kemiktir.Bu niteliği ile çeşitli madenlerin yapımında kullanılır.Dişin sert bölümünü meydana getiren ve diş tacında mine, köklerde ise seman denilen dokudur. Donuk beyaz renk (TS, s.380-503).
- fil kulağı** :Yılan yastığıgillerden, ana yurdu tropikal Amerika olan kökü yumrulu bir cins bitki (TS, s. 504).
- gelin parmağı** :Taneleri uzun bir üzüm eşidi (TS. 535;TTS.311).
- gelin saçı** : Eftimun denilen bir bitki türü (TS, s. 411).
- geyik dili**:Yaprakları uzunca dil biçiminde, çok yıllık otsu bir bitki (TS, s. 546)
- göbek bağı** :Yeni doğan çocuğun göbeği kesildikten sonra geri kalan damar örgüsüne (kan gelmemesi için) bağladıkları bağ; bir bitkide yumurtacığı, yumurtalığın etenesine bağlayan kordon (TS, s. 555).
- göbek havası**: Sanat değerli olmayan, hafif, eğlenmek amacıyla alınan ve söylenen oyun havası; çok eğlenceli durum (TS, s. 555).
- göğüs boşluğu** :Ciğerlerle kalbi içine alan akciğer zarının çevrelediği boşluk, göğüs kovuğu (TS, s.557).
- göğüs darlığı** : Solunumu gleşitiren hastalık (TS, s. 557).
- göğüs illeti** :Göğüs hastalıklarının her biri (TTS, s.430).
- göğüs kafesi**:Vücutta omurganın, kaburgaların ve göğüs kemiğiyle bunları saran kasların oluşturduğu yürek ve akciğerleri koruyan boşluk (TS, s.557).
- gösterme/ işaret parmağı**: Başparmakla orta parmak arasındaki parmak, şehadet parmağı (TS, s. 592).
- gl ayağı** :Bir gln artan sularını denize, başka bir gle veya ırmağa taşıyan akar su, ayak (TS, s.559).
- gl başı** : Adıyaman iline bağlı ilçelerden biri; Ankara iline bağlı ilçelerden biri; gle akan ay (GTS) .
- gövde gösterisi** :Aynı amaçla birleşenlerin güçlerini göstermek için büyük bir kalabalıkla yaptıkları gösteri (TS, s. 567).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

göz ağrısı :Göz hastalığı (TTS, s.437).

göz akı :Göz yuvarının dışını saran, katılgan dokudan oluşmuş dayanıklı beyaz çeper Gözün beyaz kısmı (TS, s.573; TTS, s. 437).

göz altı :Güvenlik kuvvetleri tarafından belli bir yerde belli bir müddet alıkonulma, nezaret (TS, s.573; TTS, s.438).

göz bağı :El çabukluğu ve ustalıklı gerçekte olmayan bir şeyi oluyor gibi gösterme işi; akli ve duyguları yanıltan sebep; büyü (TS, s.574TTS, s. 437).

göz bebeği :Işığın azlığına veya çokluğuna göre büyüyüp küçülen, gözde irirsin ortasındaki yuvarlak delik; Çok sevilen, önem verilen kimse (TS, s.574; TTS, s.437-438).

göz boncuğu :Nazar değmesin diye takılan göz biçimindeki boncuk, nazar boncuğu (TS, s. 568;TTS, s. 438).

göz dağı : Göz taşı; tehdit, korkutma (TTS, s.438; TS, s.574).

göz demiri :Geminin baş tarafında bulunan ve her zaman kullanılan demir (TTS.438;TS, s.574).

göz dikeği : Pekçok istenerek üzerine düşlülen şey (TS, s. 568).

göz dişi:Üst çenede bulunan köpek dişlerinden her biri (TTS, s.439).

göz emeği : Gözü çok yorüoca–Mûzgf.üpH:zök,.ü/...c

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- göz pınarı** : Gözün burun tarafındaki ucu (TS, s.575; TTS, s.438).
- göz yaşı** : Gözyaşı bezlerinin salgıladığı, bazı etkilerle akan duru sıvı damlacıklarından her biri (TS, s. 575-576; TTS, s.438).
- göz yuvarı(çukuru/oyumu)**: kafa tasında bir çukur içine yerleşmiş bulunan, gözün yuvarlak olan parçası (TS, s.526)
- göz yuvası**: Göz yuvarlarının içinde buldukları kemik oyuklardan her biri, göz evi. (TS, s. 576)
- güvercin boynu** :Yeşil, mavi ve pembe arasında dalgalanır gibi görünen renk (TS, s.588).
- güvercin budu** :Bir çeşit yumurtalı köfte (TTS, s. 451).
- güvercin gerdanı** :Daha çok ipekli kumaşlarda bulunan yeşil ile mavi ve pembe arasında dalgalanan, böcek kabuğu renginin güzeli, pembe bir renk (TTS, s. 451).
- güvercin göğsü** :Güvercin boynu (TS, s. 588).
- hanım eli**:Güzel kokulu, beyazımsı bir çiçek ve onu veren küçük ağaç (TS, s. 472).
- hanım göbeği** :Bir çeşit hamur tatlısı (TTS, s. 472).
- hanım parmağı**:İnce, uzun, parmak biçiminde bir çeşit hamur tatlısı(TS, s. 607).
- havan eli** :Havanda bir şeyi dövmeye yarayan tokmak (TS, s. 622).
- horoz ayağı** : Fişek sökecek burğu (TS, s. 514).
- horoz gözü** : Maydanoz cinsinden, daha çok çorak yerlerde yetişen, beyaz veya pembe çiçekli bir bitki (TTS, s.514).
- it ayağı** : Çintemani; özellikle kumaşlara ve çinilere uygulanmış, ikisi altta biri üstte iç içe geçmiş halkalar ve şimşegi ifade eden iki yatık kıvrımdan meydana gelen süsleme motifi, it ayağı.(GTS).
- it burnu** : Nesrin tohumu, yabancı gül tohumu (TS, s. 596).
- kaburga dolması** : Kuzu kaburgasından pirinç, kuru üzüm ve fıstıkla yapılan dolma (TTS, s. 611).
- kadın budu** :Yumurtaya bulanarak yağda kızartılan bir tür pirinçli köfte (TS, s.756).
- kadın göbeği** : Kızartılarak yapılan, ortası çukurca bir tür yumurtalı hamur tatlısı (TS, s.756;TTS, s.614-428).
- kafa dengi** :Görüş ve anlayışları birbirine uymuş

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

kimselerden her biri (TS, s.757).

kafa kağıdı : Nüfus kağıdı (TS, s.757; TTS, s.616).

kalp ağrısı : Aşktan doğan üzüntü (TS, s.771).

kaltak kaşı :Eyerin ön ve arka tarafındaki yüksek yerleri (TTS, s.630).

kapı ağzı :Kapının hemen yanı (TS, s.785)

karga beyni :Pekmezle tatlı yoğurt karıştırılarak yapılan yiyecek (TS, s.789).

karga burnu :Uçları karga burnu gibi kıvrık olan araçların ortak adı; Tel bükmede kullanılan ve uçları sivri koni biçiminde olan, metalden bir tür kıskaç; kapı mandalı (TS, s.798).

kartal pençesi : Yumrulu bir kök (TTS, s. 657).

kartal tüyü : Bir tür bitki (TTS, s. 657).

katır kuyruğu : Baklagillerden

- biçiminde oyma kalemi (TS, s.828;TTS, s.680).
- kedi ayağı** : Daha çok çimenlerin ve çalıların arasında yetişen, bazan ss bitkisi olarak da yetiştirilen, beyazımsı, yumuşak, sık tüylü bir bitki (TS, s. 681-829).
- kedi ayası** : Beyazımsı, yumuşak sık tüylü bir bitki (TTS, s. 681).
- kedi dili** : Genellikle dondurmanın yanında yenilen bir tür tatlı bisküvi (TS, s. 829).
- kedi gözü** :Taşıtların arkasına takılan kırmızı renkli işaret lambası; *kaplan gözü* adı da verilen korindor eşidi (TS, s.829; TTS, s.681).
- kemer gözü**: Kemerle ayakları arasındaki boşluk (TS, s. 833).
- kılıç kaşı**: Balak (TTS, s. 662).
- kırlangıç kuyruğu** :Hayvanın kulağını delerek yapılan işaret (TTS, s. 856).
- kız kalbi** : Kalp şeklinde, pembe çiçekleri olan bir ss bitkisi (TS, s.869;TTS, s.718).
- kıyı dili** : Bir körfezin nn kapatan, denizle kk bir bağlantısı kalabilen, kum ve çakıl karışımı birikinti, sahil kordonu .(GTS).
- kilit dili** : Kilidin anahtarla sürülen parçası (TS, s.871).
- koç başı** : XV. yüzyılın sonuna kadar kullanılan, kuşatılan bir şehrin veya kalenin sur ve kapılarını yıkmaya yarayan, n tarafı ko başına benzeyen ağır direk .(GTS)
- ko boynuzu** : İkll’l-melik(padişah tacı) denilen bitkinin bir çeşidi;top kundağında halatın bağlandığı kuvvetli engel; halat bağlanmak üzere sert ağaç, demir veya pirinçten yapılmış, güvertenin çeşitli yerlerine çakılan, iki tarafı kulaklı bir parça (TS, s. 822;TTS, s. 729).
- kol demiri**: Kapı sürgüsü; bir tür kundak aleti (TS, s.574;TTS ,s.732).
- koyun göbeği** : Bir çeşit mantar (TS, s.906).
- koyun gözü** : Adı ayır papatyası (TS, s.906;TTS, s.438).
- köpek ayası** :Ballıbabagillerden, iekleri sap çevresinde demet durumunda toplanmış ıtırlı bir çok türü olan bir bitki (TS, s.911; TTS, s.753).
- köpek dili** : Kızılılık otu (TTS, s. 265).
- köpek dişi** : Azı dişleriyle n dişler arasında bulunan sivri dört diş; köpek vb.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008

- hayvanlarda çok uzundur (TS. 910; TTS. 753).
- köpek memesi** : Koltuk altında çıkan bir cins çıban (TS, s.910; TTS, s.753-852).
- köprü başı** : Manisa iline bağlı ilçelerden biri; Trabzon iline bağlı ilçelerden biri; ilerlemek için çıkılan elverişli kıyı veya tutulan önemli nokta; önemli mevki .(GTS).
- köşe başı** : Bir sokağın başka bir sokakla veya caddeyle kesiştiği yer; önemli makam .(GTS).
- kulak altı bezi** : kulağın yakınında bulunan tükürük bezlerinin en büyüğü (TS, s. 923).
- kulak çivisi** : Kağnıda tekerleğin çıkmaması için mazının ucuna takılan çivi (TS, s. 923).
- kulak davulu**(Kulak zarı): Dış kulakla orta kulağı birbirine bağlayan zar (TS, s. 924-925;TTS, s.763).
- kulak demiri** : Pulluklarda öndeki pulluk demirinin kaldırdığı toprağı ters çeviren kısım, ayna (TTS, s.763).
- kulak dolgunluğu**: Çok dinlemekle edinilen bilgiler (TS, s.923; TTS, s.283-762).
- kulak erimi** : Sesin işitilebileceği uzaklık (TS, s. 923).
- kulak kepçesi**:Kulağın sesi toplayarak orta kulağı gönderen, yarım daire şeklindeki kısmı (TTS, s. 763).
- kulak kıkırdağı**: Kulağın baştan dışarı olan çıkıntısı (TTS, s. 762).
- kulak memesi**(kulak yumuşağı, kıkırdağı):Kulağın yumuşak ve kıkırdaksız olan alt ucu. (TS, s. 924)
- kulak misafiri** :Yanında konuşulan bir şeyi konuşmaya katılmadan dinlemek (TS, s.923).
- kulak tıkacı** : Çok şiddetli sesleri hafifletmek için kulağın içine veya üzerine konulan araç (TS, s. 923).
- kulak tozu**(kulak düzü): Kulağın arkasındaki tümseklik (TS, s. 925).
- kumru göğsü** : Koyu boz rengi, hususi bir renk (TTS, s. 430-765).
- kunduz ayası**:Kunduzun kuyruğunun altındaki bir şişten çıkan sıvı(TS, s. 766).
- kurt ağzı** : Çekmece, sandık vb. tahtalarının birleşip köşe oluşturdukları yerde birbirlerine geçebilmeleri için doğrama üzerine açılan diş (TS, s.932; TTS, s.769).
- kurt ayağı** : Kibrit otu (TS, s.933; TTS, s.769).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- kurt bağrı:**(doğrusu kurt buharı) Beyaz çiçek açan bir cins küçük ağaç (TS, s.933; TTS, s.769).
- kurt kulağı :** Bir cins bitki (TTS, s. 769) .
- kurt pençesi :** eşitli bitkiler; kan otunun bir cinsi (TS, s. 933; TTS, s. 769-1062).
- kurt tırnağı :** Kan otunun bir cinsi (TS, s. 933; TTS, s. 769).
- kuş başı :** Ufak parçalı kebab; iri yağan kar (TTS, s. 96).
- kuş burnu :** Yaban glü ağacı ve meyvesi (TS, s. 938).
- kuş dili :**Diş budak tohumu;bilmeyenler tarafından anlaşılmamak üzere birkaç kişinin üzerinde anlaşarak uydurdukları kelimelerin her hecesi arasına başka bir hece katarak veya kelimeleri tekrarlayarak ve ya daha başka bir Şekilde konuşulan dil (TS, s.938; TTS, s.265-773).
- kuş kanadı :**Kuş kanadından yapılmış süpürge veya yelpaze; bir çeşit boğaz hastalığı (TTS, s.773; TS, s. 938).
- kuzgun ayağı :** Bir tür bitki (TTS, s.777).
- kuzu başı :** Kuzudan yapılan yemek eşidi (TTS, s.777).
- kuzu ciğeri :** Kuzudan yapılan yemek eşidi (TTS, s.777).
- kuzu derisi :**Krk, kalpak vb. yapılan kısa ve kıvrıcık tüylü kuzu postu (TTS, s. 777).
- kuzu dişi :** ocuklarda ilk çıkan ve yedi yaşlarında değişen diş (TS, s.43; TTS, s. 778).
- kuzu göbeği :** Sarı renkte bir cins mantar (TS, s. 943; TTS, s. 777).
- kuzu kulağı :** Sebzeden sayılan mayhoş bir cins yaprak (TS, s. 943;TTS, s.762-777).
- leylek gagası :** Bir izimin oranları bozulmadan daha küçük veya daha büyük çizim için kullanılan araç (TS, s. 964).
- manda gözü :**Yirmi kuruş değerindeki nikel para (TTS, s.438; TS, s. 985).
- meme başı :** Memenin ucundaki çıkıntı (TS, s. 1004).
- meme bezi :** Memenin süt salgılayan dokusu (TS, s.1004) .
- meme süngeri :** Meme başının çevresindeki koyu renkli yuvarlak bölüm (TS, s.1004).
- mide ağzı :** Yemek borusunun mideye açılan alt ucu (TS, s.1023).
- mide fesadı :** ok ve çeşitli yemenin yol açtığı mide bozukluğu

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

(TS, s.1022).

mide kapısı : Midenin on iki parmak bağırsağına açılan ucu

(TS, s. 1023).

ocak kaşı :Ocağın içinde üstüne kazan, tencere oturtmaya yarayan yer

(TS, s.1098).

omuz başı : Kol ile omzun birleştiği yer, yanı başı (GTS) .

orta parmağı : İnsan elinin ortadaki en uzun parmağı (TTS, s.1052).

öküz dili : Sığır dili denilen bitki (TS, s.1133; TTS, s.1029).

öküz gözü : Amikanın bir çeşidi (TS, s.1133; TTS, s.1029).

öküz kulağı : Koyu yapraklı ve sınırlı bir bitki (TS, s.1029).

ördek başı :Laciverde çalan zümrüt yeşili (TS, s.1140; TTS, s.1034).

ördek gagası :Açık turuncu renk; bu renkte olan

(TS, s.1141;TTS, s.1034).

palamar gözü :Geminin başında ve kıçında palamar geçmeğe yarayan demir bilezikli demir (TTS, s.1044).

parmak hesabı :Parmakla yapılan hesap; edebiyatta

hece ölçüsü (TS, s.1162; TTS, s.1052).

parmak izi :Genellikle kimlik belirlemede yararlanılan, parmak uçlarının iç tarafındaki derinin her kişide değişik olan izi (TS, s.1163).

parmak tatlısı : Parmak biçiminde yapılan bir tür hamur tatlısı

(TS, s. 1163).

pencere kanadı: Sabit veya menteşe yardımıyla açılıp kapanan pencere elemanı (TS, s.1175).

peynir dişi: Bazen ileri yaşlarda çıkan dişlerden her biri, kuzu dişi (TS, s.1182)

sac ayağı :Üzerine tencere, tava gibi şeyler koymaya yarayan, ateş üzerine oturtulan, üç ayaklı çember veya üçgen biçiminde demir destek (TS, s. 1237).

safra kesesi :Öd kesesi (TS, s.1240).

sağrı kemiği:Bel kemiği ile kuyruk sokumu arasındaki kemik(TS, s.1243).

serçe parmağı :Elin baş parmaktan itibaren en sonunda bulunan parmağı (TTS, s.1176).

sıçan dişi : Çamaşır etrafına ve daha çok gömlek kollarının kenarına yapılan ince ve sivri oya (TS, s.1289; TTS, s.1187).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

- sıçan kulağı** : Myosotis denilen iek; fare kulağı
(TS, s.1293; TTS, s.1187).
- sıçan kuyruğu** : Delikleri genişletmek için kullanılan konik ve uzun bir çeşit trpu (TS, s.1293; TTS, s.1187).
- sığır dili** : kz dili denilen, uzun yapraklı bir bitki; cnk (TS, s.1295;TTS, s.367-1189).
- sığır gözü** :Papatyanın iri ve sarı cinsi; öküz gözü, mastı ieği
(TS, s.1295;TTS, s.1189).
- sığır kuyruğu** : Bitki eşitleri (TS, s.1295; TTS, s.777).
- süt başı** : Kaynatılmış sütün yüzünde toplanan kaymak (TS, s. 1362).
- süt dişi** : Bebeğin 5 veya 6 aylıkken çıkarmaya başladığı, 7 yaşlarında kendiliğinden dökülen diş (TS, s. 1362).
- şah damarı** :Boynun iki yanında, kanı başa ve yüze götüren aort dallarından her biri (TS, s.1366).
- şhadet parmağı** : şhadet getirirken kaldırılması alışılmış olan baş parmağın yanındaki parmak (TS, s.1365;TTS, s. 411).
- şeytan saçı** : Küsküt (TS, a. 1383).
- şeytan tırnağı** : Tırnağın yanında deri üzerinde çıkan tırnak pii;an ieğigillerden, bir çoğu dağlarda yetişen bir çeşit bitki (TS.1383; TTS.1269).
- taban düzeyi** : Bir akar suyun aşındırma ile ulaşabileceği en alçak yer (TS, s. 1396).
- taban inciri** :Yassı, kuru incir (TTS, s. 1281).
- taşra ağzı** :Bir ülkede yazı dilinin dayandığı belirli bir şehir konuşması dışındaki bölge ağzı (TS, s. 1426).
- tavşan ayağı** :Demir yollarında iki rayın keşişme noktasında bulunan parçalardan her biri (GTS).
- tavşan bıyığı** : Bir yonca türü (TS, s. 1431).
- tavşan dudağı** : Doğuştan yarık dudak (TS, s. 1431).
- tavşan kulağı** : Dulavrat otu denilen bir bitki; buhuru meryem
(TS, s.1431; TTS, s.762-1317).
- tavşan memesi** : 30-100 cm yükseklikte, kışın yapraklarını dökmeyen bir ağaççık, yaban mersini (TS, s. 1431).
- tavuk ayağı** : Kenarı dalga dalga kıvrımlı etek; bir tür maymuncuk (GTS) .
- tavuk göğsü** :Tavuğun göğsünün etini didikleyip süte karıştırarak hazırlanan

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/4 Summer 2008*

bir tür muhallebi (TS,
s.1431; TTS, s.1318).

tavuk götü :

tütsü gözü :Çadırlarda duman çıkmasını sağlayan delik (TS, s. 1505).

üzengi kemiği : Orta kulakta üzenkiye benzeyen küçük bir kemik

(TS, s. 1543).

vezir parmağı : Bir tür hamur tatlısı (TS, s.1561).

yanardağ ağızı : Y./öî--M,.üöc--MFözakfCü:Ffzkn,.üöCFHözakFüF.cCzrkfHü:.fCzdk,.üöCFH